

Bernhardt Józef

Bernhardt Józef syn Tadeusza ps. „Belfer” ur. 1894 roku w Stanisławowie. Rozstrzelany przez Niemców 31 lipca 1942 roku w Skrzydlewie koło Nowogródka. Po uzyskanej maturze w 1914 roku wstępuje do Związku Strzeleckiego, a następnie do Legionów. Bierze udział w wojnie z Rosją. Po wybuchu rewolucji walczy z bolszewikami. Bierze udział w bitwie Warszawskiej. W roku 1921 w stopniu porucznika przechodzi do rezerwy. Za udział w walkach o niepodległość Polski, otrzymuje osadę wojskową (24,00 ha) w Międzygórzu, w powiecie nowogródzkim, około 23 km od miasta Nowogródek. W 1921 r. przed przejściem do rezerwy w jednostce wojskowej stacjonującej w Słonimie, bierze ślub z Heleną Łożyńską, łączniczką, z którą służył w tej samej jednostce. Po zwolnieniu się ze służby wojskowej małżeństwo przenosi się do Międzygórza na swoją osadę. Działka osadnicza nie posiadała żadnej zabudowy. Pierwsze dwa lata zamieszkują u sąsiada osadnika w adaptowanym do zamieszkania budynku gospodarczym. W czerwcu 1922 roku przyszła na świat ich pierwsza córka Irena, w lipcu 1925 roku syn Jerzy, a w maju 1934 roku córka Ligia Zofia.

Gospodarką na osadzie zajęła się żona Helena. Por. Józef Bernhardt podjął pracę jako nauczyciel w szkolnictwie powszechnym, uzupełniając swe kwalifikacje zawodowe korespondencyjnie na seminarium nauczycielskim. Jako oficer rezerwy był powoływany na obowiązkowe ćwiczenia wojskowe. Poza pracą w szkolnictwie działał w spółdzielczości mleczarskiej i handlowej „Społem”.

W marcu 1939 roku zostaje zmobilizowany do wojska. Pełni służbę w Nowogródzkiej Brygadzie Kawalerii pod dowództwem gen. Władysława Andersa. Bierze udział w wojnie polsko-niemieckiej. W dniu 27 września, gdy jego jednostka została otoczona przez Niemców w Lasach Janowskich na Lubelszczyźnie, wydaje swym żołnierzom rozkaz zabezpieczenia i zakopania broni

Faint, illegible text in the top-left section of the page.

Main body of faint, illegible text covering the lower two-thirds of the page.

i amunicji, oraz rozproszenia się. Na pożegnanie życzył swym podwładnym szczęśliwego powrotu do domów rodzinnych. Przypomniawszy im, że najważniejszym co obecnie mogą zrobić dla Polski, to zachować swe życie. On sam z ppor. Jerzym Dzierżyńskim (bratankiem Feliksa Dzierżyńskiego) wydostał się z okrążenia. W drodze do domu, 10 października 1939 roku, zostaje aresztowany w Nowojelni, 1 km od domu i rodziny w Międzygórzu, przez milicjantów, jego byłych uczniów. Zawiadomiona o tym wydarzeniu rodzina i wieś, w której był kierownikiem szkoły, organizują wspólną akcję zebrania podpisów pod petycją do Komendanta Wojennego w Nowojelni. Delegacja wsi wręczyła komendantowi petycję, a ten po jej przeczytaniu nakazał milicji zwolnienie aresztowanego. Po zwolnieniu z aresztu por. Józef Bernhardt jeszcze tego samego dnia powrócił do domu i rodziny. Wieczorem odwiedzili go w domu kupcy z Nowojelni, Żydzi, ostrzegając przed NKWD. Zdając sobie sprawę z powagi ostrzeżenia, w nocy z 10 na 11 października wyjeżdża do Wilna, gdzie rodzina posiadała na Antokolu mieszkanie. W listopadzie żona z dziećmi, po zlikwidowaniu gospodarstwa w Międzygórzu, dołączyła z rodziną do męża w Wilnie. Wyjazd rodziny osadniczej do Wilna, uchronił ją przed wywózką. W okresie okupacji litewskiej, od przekazania przez Sowietów Wilna Litwinom do przyłączenia Litwy w czerwcu 1940 roku jako republiki związkowej, rodzina por. Józefa Bernhardta posiadała status uchodźców wojennych i korzystała z pomocy Czerwonego Krzyża. Podczas drugiej okupacji sowieckiej Wilna i Wileńszczyzny, ciężar utrzymania rodziny do wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej, spoczywał na barkach żony. Po wkroczeniu na te tereny Niemców por. Józef Bernhardt powraca do Międzygórza.

W okresie okupacji sowieckiej z działek osadników wojskowych w Międzygórzu został utworzony sowchoz hodowlany. Niemcy na jego bazie utworzyli majątek państwowy. Nie zgodzili się na wydzielenie działki osadniczej z całości majątku, lecz zaproponowali por. J. Bernhardt administrowanie z ich ramienia całością majątku Międzygórza. Po przekonsultowaniu tej propozycji z Naro-

dową Organizacją Wojskową Placówka Nowojelnia Las, z którą już zaczął współpracę, przyjął ofertę niemiecką. Od jesieni 1941 roku Niemcy zaczęli intensywnie zagospodarowywać majątek Międzygórze. Zaopatrzone go w podstawowe maszyny, wypełniono budynki inwentarskie bydłem i trzodą chlewną oraz obsiano pola zbożami ozimymi. Zgodnie z ustaleniami miejscowej konspiracji, w majątku znalazła zatrudnienie nasza młodzież, zagrożona wywózką na przymusowe roboty do Niemiec.

Por. Józef Bernhardt w pełni zaangażował się do współpracy z miejscową komórką konspiracyjną, która podporządkowała się AK. W czerwcu 1942 roku Placówka AK Nowojelnia Las poniosła poważne straty. Wielu jej członków zostało aresztowanych przez władze bezpieczeństwa okupanta, a pięciu z nich: por. Józef Bernhardt, Adolf Downarowicz, Jerzy Sytnik, Józef Gryko i Jan Odołiński, zostali rozstrzelani w dniu 31 lipca 1942 roku w Skrzydlewie koło Nowogródka.

19 czerwiec 2003 roku
Olsztyn

Ankieta opracował syn, Jerzy Bernhardt,
żołnierz VIII bat. 77 pp. AK

